

ANMELDELSE

DEN (U)FOLKELIGE FORVIRRING.

Steen Frederiksen: "Fra folkemusik til musiklov", Munksgaard 1977.

Det sidste skud på stammen af "arbejds- og snakke-bøger" fra Munksgaards forlag er Steen Frederiksens brogede materialesamling om forbindelsen mellem "folk og musik". Bogen gennemspiller som sit hovedtema udviklingen fra et brugskulturelt defineret musikmiljø til et musikalsk kulturforbrug. - Den samme udvikling, som har medført det musikalske subjekts forvandling til objekt for musikindustrien samt at de eksklusive musikalske værdikriterier enten er brudt sammen eller blevet afløst af en ren værtdipluralisme. - Men selv om synsvinklen således er retrospektiv, ligger tyngdepunktet dog afgjort i 70'erne, i vore dages musikkulturer.

Bogen har sin force i to ting: For det første har Steen Frederiksen benyttet sit overblik over og sin adgang til DRs arkiver til at fremdrage materiale, som det ellers ville være vanskeligt at finde frem til. Mange af båndudskrifterne (især af diskussioner og enqueter) er meget velegnede som diskussionsbasis, fordi forskellige synspunkter her trækkes meget markeret op. For det andet er der ikke ét af de emner, bogen berører, der ikke er uhyre og umiddelbart relevante i musikundervisningen.

Det er en antologi-redaktørs evige kors at skulle sortere materiale fra. Det er i sidste instans altid en subjektiv vurdering; der afgør, hvad der skal med og hvad ikke. Lad mig derfor først - lige så subjektivt - anføre nogle af de (materiale-mæssige) mangler, jeg synes, bogen har.

For det første skulle det være unødvendigt at bruge så megen plads (i afsnittet "Musikproduktion") på pladeselskaberne, deres regnskaber og kontrakt-normer, da dette materiale allerede i vid udstrækning er tilgængeligt som undervisningsmateriale. Der burde i stedet have været materiale på de afgiftsfordelende instanser, Koda, Gramex og NCB (som kun optræder i en realkommentar). Her ville det nemlig på en meget spændende måde være muligt - f.eks. ved at aftrykke den anvendte fordelingsnøgle, den såkaldte "genretabel", der er stærkt diskriminerende og traditionel, samt nogle af de mange kritiske indlæg imod den - at lægge op til en diskussion af sammenhængen mellem økonomi og æstetiske normer, og denne sammenhængs konsekvenser for dagens musikmiljøer.

For det andet etablerer Steen Frederiksen for mig at se (i afsnittet "Musik og miljø") en alt for mekanisk og enkel modstilling af den klassiske koncert(situation) og "beatmiljøet". Der mangler både en mere kontant illustration af rock-jazz-traditionens fødsel som et opgør - ikke bare med en stivnet koncertform - men med en stivnet kultur, en asexuel og antikropslig livsform. Der mangler materiale, der kunne have givet en historisk forståelse af den borgerlige koncertform indhold eller "betydning" (som jo ikke altid har været den, vi kender idag). Og endelig synes jeg, der mangler en konkret illustration af den konventionalisering, man har kunnet iagttage som en klar tendens inden for beatmiljøet i de sidste 5-10 år.

For det tredje kunne bogens første afsnit (om, hvad "Folkemusik" er og hvordan den (ikke) lever idag) have vundet en del ved at præsentere sagen selv: På samme måde som kontrasten mellem en slumstormer- og en dansktopsang om den sorte firkant er et fund som udgangspunkt for en diskussion, ville det her have været oplagt at aftrykke f.eks.

Benny Holsts musikkulturelle trosbekendelse: "Din rygmarv visner, hvis du ikke danser med din bedstemor". Her er traditionen tolket, her lever folkemusikken videre på en måde, der er helt central for en forståelse af den danske (folke)musikscene idag, - og dermed oplagt som samtaleemne. Dette fører umiddelbart over i nogle af de mere almene problemer, der for mig at se er forbundet med Steen Frederiksens bog - og egentlig med denne type bøger i det hele taget.

(a) Jeg synes generelt, at "Folkemusik"begrebet er fantastisk svævende i bogen, og jeg mener primært, det hænger sammen med, at begrebets historiske dimension er stærkt beskåret. I bogens første afsnit leveres der i materialet hhv. en funktionel, en sociologisk og en delvist "historisk" definition af begrebet folkemusik/-sang. - Derimod findes der ingen oplæg til definition ud fra indholdsmæssige kriterier. Det fremgår nok indirekte, at hele begrebskomplekset omkring folkets kultur har sine rødder i nationalromantikken og i den klassisk-romantiske filologiske interesse, men fortidens egen opfattelse kommer næsten udelukkende til orde gennem nulevende etnologers mund (undtagelsen er Hegel, men et par linier af ham gør det jo ikke). Det mener jeg er en stor fejl. Jeg tror faktisk, det er umuligt at tage en rimelig diskussion af folkemusikproblematikken uden at se den i forhold til (materiale om) bevidstheden om "det folkelige" generelt i forrige århundrede. - Og her er det ikke gjort med lapidarisk formulerede indledninger (Steen Frederiksens eget definitoriske forsøg: "Man nærmer sig måske, hvis man sætter folkelig musik som det, andre vil have os til at tro er folkemusik, mens folkemusik er det, vi selv frembringer" er meget fikst, men helt utilstrækkeligt). Der er emner og kilder nok at øse af: Berggreen-

Laub-kontroversen, Evald Tang Kristensen, Karl Clausen - og måske endda gamle "Frederik". - Dette problem har nogle konsekvenser, som jeg skal komme tilbage til.

(b) Inddelingen i afsnit forekommer at være både lidt vilkårlig og lidt uoverskuelig. Jeg tror, det er for meget med 7 separate "emner" på knap 90 sider, især fordi opdelingen i mange tilfælde har for upræcise og svævende betegnelser ("Musik og Miljø", "Musikkultur"). Mange af teksterne kan vilkårligt (om)placeres under de forskellige overskrifter. Og det er vel egentlig en pointe: tingene hænger sammen, virkeligheden omkring forholdet mellem folk og musik er ikke så let at splitte op i separate "bestanddele".

(c) Det er altid svært at afgøre, hvor gode eller dårlige en bogs opgaveformuleringer og spørgsmål er, hvis man (som jeg) ikke har haft mulighed for at afprøve dem i praksis. Det følgende bygger derfor kun på fornemmelser og erfaringer med spørgsmålstyper. - Jeg tror, størstedelen af spørgsmålene er gode, fordi de er klart formuleret og klart afgrænsede. Andre spørgsmål hører hjemme i en gruppe, jeg er betænkelig ved, fordi formuleringerne er for almene og ofte opererer med begreber og begrebssammenstillinger, som ikke er defineret nogen steder (eks.: "Hvad bruger vi den traditionelle folkemusik og folkesang til idag?" - Begreberne er ikke defineret og derfor uklare. - Eller: "Kan man synge politisk engageret uden at være det?"). Kun ganske få spørgsmål er decideret dårlige (f.eks. den tautologiske formulering: "Hvorfor dominerer musiktraditioner fra Irland, Skotland og Balkan den traditionelle danske folkemusiktradition?") eller misvisende (fordi materialet ikke er repræsentativt. Det gælder f.eks. afsnittet fra Bomholts "Arbejderkultur"). - Spørgsmål

af typen: "Find selv eksempler" forekommer mig ofte at være uheldige. I mange tilfælde kunne der med fordel formuleres arbejdsopgaver, der involverede en auditiv bearbejdning af tekstens udsagn - på baggrund af opgivne eksempler.

(d) Og hermed er vi ovre i de generelle konsekvenser, som de nævnte problemer har: Jeg tror, at en bog som denne lader den almindelige, forudsætningsløse eller ikke specielt vidende læser (elev såvel som lærer) lidt i stikken. Det er i virkeligheden komplicerede sager, der tages op: folkelighedsproblematikken er nævnt, man kan også nævne fænomener som musikalske værdidomme, musikæstetik. - Den lærer, der har en solid viden på disse områder, vil kunne få meget ud af at anvende Steen Frederiksens bog i sin undervisning. Den lærer, der ikke har det, vil i bedste fald mangle nogle dimensioner i sine klassediskussioner, i værste fald falder de musik- og kulturhistoriske sammenhænge under bordet.

Som nævnt tror jeg, meget hænger sammen med den valgte form: den autonome materialesamling. - Og jeg tror, mange af problemerne kan afhjælpes: Bl. a. skal man afskaffe den type journalistisk prægede "introduktioner", som Steen Frederiksen anvender, og som ikke har nogen egentlig informationsværdi. I stedet skal man udarbejde nogle koncentrerede, problem- og historiebevidste introduktioner på et par sider, så problemstillingen aftegner sig klart (i hvert fald for læreren). Det er selvfølgelig svært, men ikke umuligt. Og jeg tror ikke, man skal være spor bange for at lade eleverne bruge lidt mere tid og lidt flere kræfter på den type tekster. - Det vil også være en hjælp at gøre litteraturhenvisningerne mere specificerede via kommentarer.

Som det er nu, tror jeg, den givne form for let og for ofte kommer til at spænde ben for de gode og prisværdige intentioner, der ligger bag materialesamlingerne - også bag den foreliggende.

Lars Ole Bonde